

Tripterygion delaisii, rode
driekleurige slijmvis.
Mannelijk exemplaar

dse Zeeaquarium met dieren uit de snorkelzone

Tekst: Jacques van Ommen (www.zeeaquarium.me) Foto's: Marion Haarsma (www.onderwaterfilm.nl), tenzij anders vermeld.

Zoals u in een vorig artikel van me heeft kunnen lezen ben ik begonnen in de jaren zeventig, met het verzorgen van een Noordzee aquarium naast mijn zoetwater aquarium. Daarna begon ik met het Middellandse zee aquarium en ten slotte ben ik overgegaan naar tropisch zee. Mijn Noordzee aquarium heb ik al eerder beschreven en nu wil ik het Middellandse zee aquarium aandacht geven.

Het Middellandse zee aquarium is wat eenvoudiger te houden maar heeft het probleem dat zelf de dieren verzamelen minder eenvoudig is dan bij het Noordzee aquarium het geval is. De Middellandse zee ligt nu niet bepaald naast de deur. Net als bij het Noordzee aquarium het geval is kan u de levende have niet kopen maar zult u die zelf moeten verzamelen of proberen contact op te nemen met gelijkgestemde aquarianen.

Ik heb in dit artikeltje rekening gehouden met het feit dat niet iedereen een duikbrevet heeft maar snorkelaars kunnen de dieren ook verzamelen of in de natuur bekijken. Dat geldt voor alle in dit artikel besproken dieren. Ik beperk me tot een diepte van slechts 2 meter zodat het vangen niet te problematisch wordt. Tot een meter diepte is zelfs nog veel te verzamelen. In deze tijd met alle wetgeving met betrekking tot natuurbescherming maakt het verzamelen wel moeilijker. Toch zal ik proberen mijn ervaringen met het Middellandse zee aquarium te beschrijven zonder de beperkingen die er in deze tijd gelden een spelbreker te laten zijn omdat het toch een prachtige en vooral ook interessante tak van de aquarium liefhebberij is. Ook niet-duikers kunnen onder water kijken en dieren verzamelen tijdens een mooie vakantie. Een groter aquarium dan de zee zelf is niet mogelijk. De levende have in mijn toenmalige Middellandse zee aquarium heb ik in de jaren 70/80 snorkelend verzameld. Een deel hiervan zal ik hier bespreken.

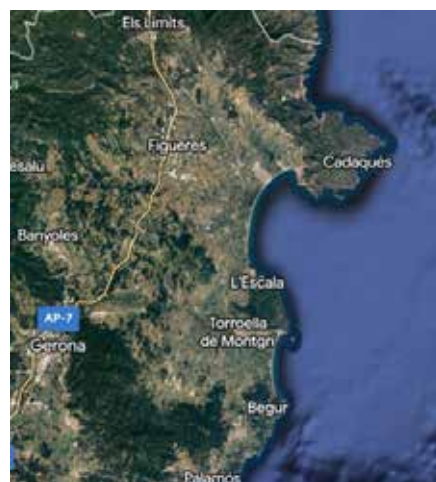
Mijn verzamelpunten waren de volgende:

De Franse zuidkust in de buurt van Frejus, Boulerie en St Tropez. Hier kunt u een fijne vakantie houden en tegelijkertijd snorkelend langs de rotskusten de dieren zien en bestuderen die ik hierna beschrijf. In de baai van St Tropez kunt u zelfs op ondiepere plekken wanneer u geluk hebt de Cerianthus zien.

Onder Frejus aan de rotskust zijn rustige kleine baaitjes die u wanneer u een beetje kunt klauteren kunt bereiken om aldaar bij rustig water snorkelend de onderwaterwereld kunt bewonderen.

Ook de Spaanse rotskuststreek van de noordelijke Middellandse zee is een prachtig snorkelgebied. Wanneer u in de gelegenheid bent om het prachtige aquarium in Barcelona te bezoeken zou ik u dat ten zeerste aanraden evenals het Salvador Dali museum in Figueres

Voor de kust van Torroella (Noord Spanje) kunt u via een klein strandje naar een rots die boven water uitkomt snorkelen. (Zie afbeelding) Daar heb ik o.a. prachtige blauwe naaktslakken gezien, Juffessvissen (Chromis) en zeesterren. In het kustplaatsje L'Escala was een prima camping die ik gebruikte als basis voor mijn vangsten. Ook is daar een klein strandje om te zonnen.

De rotskust van de Adriatische zee is m.i. nog wat interessanter maar het water is helaas in het noorden wat kouder.

Wanneer u op vangst gaat moet u wel kunnen snorkelen en ook een T-shirt of een ander kledingstuk aantrekken omdat het water te koud kan zijn om lagere tijd (stil zwevend) in te verblijven. Zwemmen is geen probleem in water tussen de 20 en 25 graden maar u zult dan weinig tot niets zien. Maar wanneer u het geduld kunt opbrengen om voor een wat lagere tijd stil in het water te kunnen liggen zonder te bewegen dan schrikt u de voor het aquarium geschikte visjes niet af. Niet bewegen/zwemmen betekent wel kou lijden. Vandaar mijn tip om geschikte onderwater kleding mee te nemen.

De meest interessante vis soorten (ook voor het aquarium) vind ik persoonlijk de *Blennius*, naakte slijmvissen waarvan o.a. de *Blennius* deel van uitmaakt vormen een familie van baarsachtige vissen die wordt aangetroffen in de Atlantische Oceaan en de Middellandse Zee. *Parablennius rouxi* is een slijmvis die kan worden aangetroffen in de Middellandse Zee. Goed houdbaar.

Drie vint slijmvissen (TRIPTYERYGIIDAE), *Blennius* en dergelijke klein blijvende vissen verstoppen zich tussen de rotsen in spleten en in gaten wanneer ze beweging zien. Bovendien hebben uw ogen tijd nodig om goed te kunnen waarnemen. U kunt prachtige vuurrode TRIPTYERYGIIDAE tegenkomen met een zwarte of zwart gespikkelde kop. Dat zijn de mannelijke exemplaren in paring kleur.

Parablennius zvonimiri,
slijmvisje

Parablennius rouxi

Parablennius gattorugine (Afb. Wikipedia)

Ook de Pauw lipvissen en de Girelle (Regenboog lipvis) zijn goed in een groter (200 cm) aquarium te houden en zijn vrij zwemmend makkelijker te zien en te verzamelen. Hier is wel wat oefening voor nodig en ervaring. Wanneer de dieren niet bewegen zijn ze vaak moeilijk te zien. Lipvissen kunt u met wat lokvoer makkelijke m.b.v. een kruisnet verzamelen. Kunnen niet worden gehouden bij kreeftachtigen zoals de kleinere heremietkreeft en kleine krabben. Ze gebruiken deze dieren als voedsel.

Coris julis (Regenboog lipvis)

Coris julis girelle komt op voer af en zwemt ook in de bovenste waterlaag tussen algen en zeegrasvelden. Ze jagen in groepen en hebben verschillende kleuren in diverse groeistadia. De vis preferert een gematigd klimaat en leeft

hoofdzakelijk in de Atlantische Oceaan en in de Middellandse Zee. Vooral in de zomer verschijnt de vis vaak boven zeegrasvelden en rotskusten van de Middellandse Zee. De soort komt voor op dieptes tussen 0 en 120 meter. Tot 30 cm lang. De mannetjes zijn mooi gekleurd met een oranje band op de flank, terwijl de vrouwtjes en jonge dieren bruin gekleurd zijn. Deze lipvis is een protandrisch hermafrodit. Alle jonge vissen ondergaan eerst een vrouwelijke fase waarin zij simpel bruin gekleurd zijn. Daarop volgt een korte overgangsfase waarin zij functioneel zowel mannetje als vrouwtje zijn. Daarna nemen zij het volwassen bonte kleurpatroon aan van de mannetjes. Toch kunnen sommige vissen die uiterlijk een mannetje zijn nog als wijfje fungeren. Bij gevaar verschuilen de vissen zich in het zand. Zij zwemmen voornamelijk met de borstvinnen. De regenbooglipvis gedraagt zich soms ook als poetsvis.

Thalassoma pavo (Pauw girelle)

Deze vis kan 20 cm lang worden en loopt ook verschillende kleurwisselingen door. Komt voornamelijk in ondiep water voor waar hij jaagt op kleine schaaldieren en wormen. Slaapt in het zand. Evenals de Regenboog lipvis is deze soort protandrisch hermafrodit, alle vissen beginnen daarbij als vrouwtjes. De vis komt in de zomer voor langs rotswanden van de Middellands Zee in de bovenste waterlaag.

Chromis chromis. Deze visjes zijn vrij algemeen langs de rotskusten in de bovenste waterlaag. Ze worden tot 15 cm lang. De jonge exemplaren zijn het mooist. Ze hebben een fluorescerend blauwe tekening die helaas bij het volwassen worden veranderd in groen/grijs. Ze leven in scholen.

Echinaster sepositus 5 tot 18 cm eet voornamelijk algen en kleine leven wat daar in voorkomt. Komt op verschillende dieptes voor. Ook in de snorkelzone. De zeester *Echinaster sepositus* heeft vijf slanke armen rond een kleine centrale schijf. Het heeft meestal een diameter van maximaal 20 cm, maar er zijn exemplaren bekend van 30 cm. De kleur is helder oranje-rood. Een andere enigszins vergelijkbare soort uit dezelfde regio is *Ophidiaster ophidianus*. De zeester *Ophidiaster ophidianus* heeft een grote kleurvariatie, (van rood tot oranje) kan donkere vlekken vertonen en een diameter van 20 tot 40 cm bereiken.

De rode zeesterren vallen op maar de veelarmige bruine zeester (*Coscinasterias tenuispina*) en de *M. glacialis* zijn door hun camouflage kleuren moeilijker te vinden.

Marthasteris glacialis Deze zeester komt voor op rotsten en stenen en kan wel zeventig cm groot worden. Ik heb diverse kleinere exemplaren van rond de 20/30 cm gezien in de snorkelzone. In mijn aquarium gebruikte ik mosselen als voer voor deze zeester.

De veel kleinere veelarmige (tot 20 cm met 6 tot 12 armen) op de *Glacialis* lijkende sterren (*Coscinasterias tenuispina*) kunnen ook prima in het aquarium worden gehouden. Het zijn ook voornamelijk alg eters die ook wel eens wat droogvoer en gril aten.

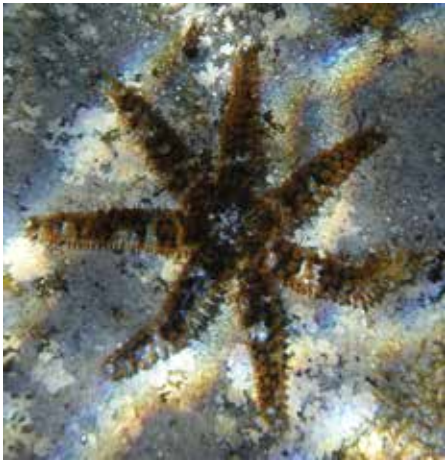
Trypterygion sp., driekleurige slijmvis

Sphaerechinus granularis

In de natuur heb ik veel exemplaren gezien die kleinere armen hadden tussen de normale armen. Beschadigde armen groeien gewoon weer door. Doorgaans te vinden onder grotere stenen die niet door de golven worden omgeworpen. Ik heb ze kunnen verzamelen door in poeltjes bij laag water de grotere stenen te kantelen.

Coscinasterias tenuispina (Afbeelding Wikipedia)

Zee-egels kunt u overal vinden in de poeltjes en snorkelzone. De meest voorkomende zwarte exemplaren *Arbacia lixula* van ongeveer 8 cm leven op zachte rotsen waarin ze in gaten en spleten naar algen zoeken.

Arbacia lixula

De paarse zee-egel *Sphaerechinus granularis* wordt tot 13 cm groot en komt ook voor in de bovenste waterlaag waar het algen eet. Ze camoufleren zich met van alles zoals op de afbeelding te zien is.

Actinia equina (Paardeanemoon)

De specifieke rode paardeanemonen (*Actinia equina*), vallen op door hun rode kleur maar vooral ook doordat ze met ingetrokken tentakels als rode tomaten aan de rotsen vastzitten boven of net onder de waterlijn. Dit afhankelijk van de waterstand. De zuil van de rode paardeanemoon wordt tot 4 centimeter hoog, de tentakels zijn tot 3 centimeter lang. Deze anemonen kunnen we ook langs onze kust vinden. De zuil is dan meestal effen roodbruin, ook wel groen of bruin, helaas niet zo mooi rood als ik in de Middellandse zee heb gezien. Langs de rand rond de tentakels zijn de kenmerkende licht- tot fel donkerblauwe knobels (acrorhagi) zichtbaar, die netelcellen bevatten. Helaas kunnen ze in het aquarium lichter van kleur worden bij gebrek aan Carotenoïde, de rode kleurstof die ze binnen krijgen door voedsel dat deze stof bevat (Dit komt o.a ook voor bij de Flamingo).

Verspreiding en leefgebied

De paardeanemoon komt verspreid voor langs kusten van heel West-Europa, inclusief Noord zee en Middellandse Zee, vanaf het noordpoolgebied tot de westkust van Afrika, tot bijna aan de evenaar. Het is daar in het getijdengebied een van de meest voorkomende zeeanemonen.

Ook de *Anemonia sulcata* is een anemoon die in de bovenste waterlagen duidelijk waarneembaar is in spleten en gaten. Er kunnen hele rijen van deze anemonen in een spleet te zien zijn. De vrij sterke stroming die hier ontstaat bij eb en vloed en zuurstof rijk water, zijn wel belangrijk voor deze anemonen. In mijn aquaria zochten ze regelmatig een sterkere stroming op. Hoewel op den duur kunnen ze in het aquarium blijikbaar toch wennen aan wat rustig water zonder eb en vloed.

Anemonia sulcata is een zeeanemoon uit de familie ACTINIIDAE die voornamelijk voorkomt aan de kusten van de Middellandse Zee. Ik heb ze ook tijdens mijn vakantie op de Canarische eilanden gezien. Tenminste, ik denk dat het om dezelfde soort gaat. Ik heb ze niet kunnen determineren. Omdat de soort voor langere tijd opgevat is als onderdeel van de wasroos (*Anemonia viridis*), komen beide benamingen nog steeds voor.

Anemonia sulcata Er zijn ook mooiere exemplaren te vinden meer paarse tentakelpunten.

Hoe mijn verzamelingen begonnen.

We leven in de jaren zeventig. Ik heb een, al zeg ik het zelf, mooi Noordzee aquarium met een prachtige verzameling dieren. Zelf verzameld en door medewerking van het NIOZ. Nu ging ik voor het eerst naar de Franse Riviera op vakantie met twee tenten. Een bungalowtent als vast hoofdkwartier op een camping aan de kust ten zuiden van het bekende plaatsje Frejus. Vandaar ging ik de kust verkennen met een klein tentje om een nachtje over te kunnen blijven wanneer ik wat meer tijd wilde besteden aan mijn onderzoekplek. Later zou ik de Noord Spaanse en de Adriatische kust van het toenmalige Yougoslavië op dezelfde manier bekijken. Die rotskusten daar waren nog interessanter maar het water van de Adriatische zee is helaas kouder.

Toen ik zover was dat ik wist hoe de dieren te spotten, dit moet u echt leren, stond ik versteld van het aantal prachtige dieren zoals zeesterren, zee-egels, vissen, anemonen, kreeftachtigen, garnaaltjes enz. die ik door te snorkelen te zien kreeg. Ook de prachtige wieren waren een lust voor het oog. De zwemmers hebben geen idee waar ze overheen zwemmen. Als al die zwemmers eens wisten hoe mooi het onder water was zou er meer gesnorkeld worden. Helaas is de water temperatuur nog net iets te laag om langere tijd zonder een T-shirt of duikjas in het water te blijven. En nu praat ik over de warmste maanden. Gelukkig had ik toen een paar T-shirts die ik kon gebruiken maar het jaar daarop werd toch een wetsuit aangeschaft en ging ik aangestoken door wat ik had gezien gewapend met vangapparatuur en alle verder benodigde apparatuur, zoals emmers en bakken, die plaatsen bezoeken die ik het jaar daarvoor al had verkend.

Gorgonen

zeeegel

Op de camping had ik veel bekijks. Rondom de tent had ik een verzamelplek ingericht. Een schaduwplek waar emmers en bewaarbakken stonden, gevuld met vers reserve water en diverse vangsten. Visjes, heremietkreeften, zeesterren, garnalen, slakken, anemonen, zee-egels, wieren, enz... En dat moest allemaal mee naar huis. In die tijd waren er nog geen aquarium pompjes op batterijen of met een accu aansluiting te koop. Ik moest dus voldoende reserve water meenemen om regelmatig te kunnen verversen. De reis, er was nog geen snelweg zoals heden ten dage, nam anderhalve dag in beslag. Mijn auto, een Opel Kadett, had een maximale snelheid van 120 km per uur die niet constant in de subtropische temperatuur kon worden gereden. Ook dat was een punt. Op de terugreis zou ik de rit in ongeveer 15/16 uur doen. Dit was gelukt met wel wat problemen. Zo moest ik de benzineleiding koelen met natte watersponzen omdat er door de hitte (lucht) belletjes in de rubberen benzineslangen ontstonden die voor storingen zorgden. Ook de radiator koelde blijkbaar niet voldoende zodat ik in het zuiden van Frankrijk niet te snel kon rijden. Ik was om zes uur in de ochtend vertrokken om dat probleem te minimaliseren. Een uurtje daarvoor had ik alles moeten inpakken. Tot zover het logistieke probleem. U heeft hier gelukkig niets mee te maken. U kunt u nu gebruik maken van de snelle (to!)snelwegen, betere auto's en de reis in een dag maken wanneer u lichamelijk daartoe in staat bent.

Op de camping ging ik bijna iedere dag snorkelend op jacht en hier beschrijf ik welke dieren ik verzamelde tijdens mijn diverse vangsten die m.i. geschikt waren om in die tijd in het aquarium te kunnen verzorgen en hoe de vangstmethode was die ik gebruikte.

Eerst moest ik nog leren beter waarnemen en leren waar ik de dieren kon vinden en ook hoe ik ze kon vangen. Ik had al geleerd dat je heel stil in het water moest liggen om bewegende dieren zoals vissen en garnalen te kunnen zien. Bij de minste beweging waren die verdwenen. Gelukkig is het ook mogelijk bij (laag water) in de wat grotere poeltjes garnalen, kleine visjes,

heremietkreeftjes, zee anemonen, zee-egels en zelfs zeesterren te vinden. In die poeltjes waar grotere stenen lagen die door de eb en vloed stroming niet omver werden geduwd, maar wel (met moeite) gekanteld konden worden, vond ik aan de onderkanten zeesterren, heremietkreeftjes, garnalen, anemonen, zee-egels en diverse visjes zoals bv de zuignapvis. Door onder die stenen te zoeken kon ik boven water, zonder onderkoeld te geraken, heerlijk rondstruinen. Pas wel op voor verbranding van uw huid. Door de opwinding van het verzamelen blijft u snel te lang in de zon en huidkanker is niet prettig kan ik uit ervaring mededelen. Ik zorgde er natuurlijk wel voor de stenen weer op de oorspronkelijke manier terug te leggen. Want de schuilplaatsen voor de dieren moeten wel in stand blijven. (Respect voor de natuur)!

Zorg wel voor goed schoeisel dat tegen zout water bestand is en een ruwe zool heeft want natte stenen zijn spiegelglad.

Al snorkelend in het licht van de zon dat voor beter zicht zorgt, tussen en langs de rotsen, kunt u o.a. de wat grotere vissen zien. Ook diverse zeesterren zijn op snorkeldiepte te zien evenals de al eerder genoemde dieren. Hier kunt u met behulp van netten en vangflessen prachtige vissen verzamelen.

De lipvissen lokt u d.m.v. wat voer in een kruisnet. De *Blennius* soorten en bv de *Tripterygion* vangt u door deze vissen in een net te jagen. Ik gebruikte meestal een kruisnet omdat de meeste vissen naar beneden schieten wanneer het net wordt opgehaald en dan in het net gevangen zitten. De *Blennius* die o.a. in gaten leeft probeer ik d.m.v. het porren met een stokje in het holletje dat holletje uit te jagen. Ik houd dan een fles met opening (een trechter helpt) over het holletje zodat de vis uit zijn/heer schuilplaats de fles in zwemt. Lukt niet altijd maar wel vaak. Je wordt daar handig in.

Verzamelplaatsen.

Anemonen en *Cerianthus*

In poeltjes en in de bovenste waterlaag kunt u de *Actinia equina* en de *Anemonium sulcata* verzamelen.

Paardeanemonen groeien op rotsen aan de waterlaag en komen bij eb boven water te staan. Boven water zien ze eruit als grote rode ronde ballen. Ze houden van de op en neer gaande waterlijn en de daarbij behorende sterke stroming. *Anemonia sulcata* vindt u in spleten vanaf de waterlijn (bij laagwater) en op grotere diepte. Ze komen niet boven de waterlijn voor zoals bv de rode paardeanemoon. De *A. sulcata* kan in symbiose leven met kreeftachtigen en grondels. Soms komt u hier ook de *Aiptasia mutabilis* tegen. Deze blauwachtige glasanemoon lijkt in de verte op de *A. sulcata*.

Cerianthus is een dier uit de familie CERIANTHIDAE en wordt gevonden in dieper water en is snorkelend moeilijk tot niet te vinden en om die reden niet interessant voor dit artikel.

Wieren.

Veel soorten wieren groeien aan de waterlijn en zijn eenvoudig te bestuderen zonder te snorkelen. In wat dieper water groeien weer andere o.a. wat grotere soorten zoals *Halimeda* (kalkwier) en *Caulerpa*.

Halimeda (afb. Reefsecrets)

Caulerpa (afb. Reefsecrets)

Halimeda en *Caulerpa* uit de Middellandse zee zijn prima houdbare wieren voor het Middellandse zee aquarium en groeien ook goed onder de juiste omstandigheden.

De *Caulerpa taxifolia* komt voor op riffen in de Atlantische Oceaan, de Indo-Pacifische regio en sinds nog niet zo lang geleden (helaas ook) in de Middellandse Zee

Het wier werd voor het eerst gemeld in 1984 in een gebied grenzend aan het Oceanografisch Museum van Monaco. Algemeen wordt aangenomen dat het optreden van deze wiersoort het gevolg is van een onbedoelde vrijlating door het aquariummuseum in Monaco maar het museum beweerde in plaats daarvan dat de waargenomen algen een gemuteerde stam van *C. mexicana* was. Helaas waren wetenschappers het erover eens dat dit wier (*C. taxifolia*) dat de oorspronkelijke wieren in de Middellandse zee nadelig beconcurrereert niet is uit te roeien.

Garnalen en heremietkreeften.

De doorzichtige garnalen (*Palaemon elegans*) vindt u in overvloed bij laag water in de poeltjes.

Prima houdbaar. Wordt tot 6 cm groot (Afbeelding Wikipedia)

Deze diertjes zijn het eenvoudigst te verzamelen in de poeltjes bij laag water. Kijk wel goed want de heremietkreeftjes leven in de slakkenhuisjes van de slakken die in dezelfde poeltjes voorkomen en zijn dus niet te onderscheiden. Slechts door ze op te pakken kunt u zien of het een slak - blijft vastkleven - of een heremiet is. Ook de slakken zijn trouwens als algeneters prima in het aquarium te houden.

Hier ziet u mijn vangst, verzamelt uit een poeltje. (Afbeelding auteur)

Uit een poeltje meegenomen en hier in mijn tropisch aquarium op een temperatuur van 24 graden. Na een half jaar weer terug verhuisd naar mijn Middellandse zee aquarium om de winterperiode na te bootsen. In mijn aquarium bleken het prima algeters te zijn. (Afbeelding auteur)

Wanneer jonge heremietjes groter worden moeten ze een grotere woning zoeken. Dit diertje heeft een grotere schelp gevonden die de juiste draaiing had en is verhuisd. (Afbeelding auteur)

Krabben.

De krabbetjes die u overal ziet wegschieten zijn in het aquarium moeilijk te houden. Deze soort komt graag het water uit en in het aquarium zullen ze dan ook proberen uit het aquarium te klimmen.

Vissen.

Blennius, *Triptorigium* (Moeilijk te zien) vindt u op en tussen de rotsen, lipvissen en *Chromis* vindt u vrij zwemmend in scholen in de bovenste waterlaag.

Koralen.

Ik heb op snorkeldiepte zelfs het prachtige bloedkoraal gezien. Natuurlijk niet meegenomen en de vindplaats niet bekend gemaakt. Korallen moet u gewoon laten staan tenzij u een speciaal aquarium wilt verzorgen.

Zeesterren.

Zeesterren vindt u op en tussen de rotsen en rotsblokken en bij laag water in poeltjes. De rode zeester vindt u op of tussen de rotsen en op zee gras velden. De *Marthasterias glacialis* zijn wanneer u goed zoekt ook regelmatig te vinden op en tussen en onder de rotsen en rotsblokken. Dit zijn meestal de kleinere exemplaren. De tien- tot twaalfarmige bruine zeester (*Coscinasterias tenuispina*) vindt u regelmatig in laagwater op en tussen de rotsen. Wanneer u grotere rotsblokken kunt keren dan ziet u ze ook wel op de onderzijde van die rotsblokken zitten.

De vangst methode die ik gebruik voor het verzamelen.

Blijf stil liggen in het water en bekijk het substraat. Wanneer u (zwem) bewegingen maakt in het water zult u niets of weinig zien. Heeft u een dier dat voor uw aquarium geschikt is gespot dan komt de vangmethode aan bod. Veel *Blennius* soorten leven in holen en gaten. Om deze vissen te vangen gebruik ik een dun stokje, of rietje en een plastic waterfles waarvan ik in de opening een doorzichtige trechter heb gemonteerd zodat de vis die ik d.m.v. het stokje waarmee ik in de holte prik de vis uit zijn holletje verjaag via de trechter in de opening van de fles kan zwemmen. Wel goed aansluiten op de schuilplaats van de vis in kwestie en snel de opening met bv uw hand afsluiten wanneer de vis in de fles zit. Ook kunt u natuurlijk een groot net gebruiken maar dat moet dan ook weer afsluitbaar zijn. Vrij zwemmende vissen vang ik met een kruisnet waarin ik wat voedsel laat vallen. Hard gekookt ei of gewoon een kluitje diepvriesvoer in een heel fijn mazig netje zodat het in het net blijft hangen en de geur kan afgeven. Wanneer u een groot kruisnet gebruikt kunt u interessante vangsten verzamelen. Wanneer u met z'n tweeën bent kunt u natuurlijk met gewone netten werken.

Eunicella verucosa, gorgoon

Zeesterren voorzichtig lostrekken. Ze zijn eenvoudig los te peuteren maar zorg er wel voor dat u dat heel voorzichtig doet en niet door de golven wordt weggerukt terwijl u bezig bent om de armen los te maken, want dan beschadigt u het dier en dat is natuurlijk niet de bedoeling.

Anemonen kunt u voorzichtig losmaken door met uw nagel de zuignap voorzichtig los te peuteren. Dit kunt u niet doen in bewegend water omdat u dan niet de tijd heeft dat voorzichtig te doen. De golfbeweging is daar te sterk voor. Maar u kunt dit ook staand in laag water doen. Garnalen vangt u met een net evenals de jonge visjes die in de poeltjes zwemmen.

Wieren kunt u verzamelen wanneer u een beitel heeft meegenomen om ze op een ondergrond mee te kunnen nemen. De meeste wieren kunnen niet geplukt worden. Halimeda en Caulerpa zijn nog wel plukbaar hoewel Halimeda ook beter op substraat kan worden meegenomen. De o zo mooie wieren die aan de oppervlakte groeien zijn niet geschikt voor het aquarium omdat ze een zeer sterke stroming nodig hebben en veel licht. Maar wanneer u deze voorwaarden kunt scheppen dan is het een prachtige aanschaf.

Heremietkreeften zijn eenvoudig te rapen bij laagwater. Kijk wel goed want die soorten die in de poeltjes voorkomen of tussen de roten bij laag water te zien zijn, zijn niet te onderscheiden van de slakken die daar ook leven. De heremietkreeften gebruiken nl de huisjes van die slakken als woning. Kijk eerst of een slak kan lopen dan weet u het, dit is een heremietkreeft. Krabben ziet u overal wegschieten en daar zult u moeite voor moeten doen om die snelle jongens te kunnen vangen.

Wees, terwijl u aan het verzamelen bent, een liefhebber met respect voor het dier en plant. Lees ook voor de vangst over de houdbaarheid van de dieren die u

verzamelt en hoe u de dieren onder welke omstandigheden moet verzorgen. Kunt u niet aan die eisen voldoen wees dan geen hebber die alleen voor het hebben de dieren verzameld. U moet ze wel goed kunnen verzorgen.

Het transport.

Gelukkig kunt u nu luchtpompjes op batterijen kopen en die moet u zo gebruiken dat iedere transport bak van een luchtstroming wordt voorzien. Ook zult u een grote voorraad verversingswater moeten meenemen wanneer u niet over pure zuurstof kunt beschikken. Controleer iedere twee/ drie uur hoe het met de dieren staat, u moet toch om die tijd een rustpauze nemen. En houd er rekening mee, niet alles mag worden verzameld.

Voor alle duidelijkheid, ik heb me in dit artikel beperkt tot die dieren en wieren die geschikt zijn voor een Middellandse zeeaquarium onder bepaalde omstandigheden. Die omstandigheden zijn o.a. de volgende:

Stroming.

Redelijk sterk omdat u snorkelend voornamelijk uit het gebied van de eb en vloed stroming (die nogal heftig kan zijn) verzamelt.

Verlichting.

Veel en geen blauwe "kermisverlichting" die bij veel tropische zee aquaria wordt gebruikt. De dieren die ik hier

besproken heb heeft u verzameld uit de bovenste waterlaag waar het lichtspectrum meer rood in zich heeft dan bv in het licht dat gebruikt wordt boven tropische zeewater aquaria waarin dieren uit grotere diepte worden verzorgd. Kijk naar de omgeving waaruit u de dieren heeft verzameld en boots die na.

Voedsel.

V.w.b. het voedsel kunt u mosselen, stukjes vis en/of garnaal gebruiken en natuurlijk het (diepvries) voer gebruiken dat voor zee aquaria in de handel verkrijgbaar is.

Temperatuur.

U kunt onverwarmd werken. Wanneer u het goed wilt doen houd dan rekening met het feit dat er koele en warme perioden zijn in de Middellandse zee en dat zou u moeten proberen na te streven. Tot 25 graden is alles redelijk goed te houden wanneer u in de winterperiode de kachel in huis niet te hoog heeft staan en de temperatuur tot rond de 18 graden zou kunnen laten zakken. Constant op 25 graden is niet haalbaar.

Ten slotte wil ik Marion Haarsma nog hartelijk bedanken voor het door haar beschikbaar stellen van de prachtige afbeeldingen die ik in dit artikelte mocht gebruiken.

